



Sygn. akt III USKP 44/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania P. Sp. z o.o. w W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

z udziałem M. L.

o wydanie zaświadczenia w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 10 czerwca 2021 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 11 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 października 2013 r., VIII U (...) Sąd Okręgowy w W. oddalił odwołanie P. sp. z o.o. (wnioskodawca) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. (organ rentowy) z 31 lipca 2012 r., którą organ rentowy

odmówił wydania zaświadczenia potwierdzającego podleganie M. L. (zainteresowany) polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Wyrokiem z 5 sierpnia 2014 r., III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację, wniesioną przez wnioskodawcę. Wyrok ten został uchylony przez Sąd Najwyższy wyrokiem z 14 września 2016 r., II UK 170/15.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 7 grudnia 2016 r., III AUa (...) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i opróżniając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że nakazał organowi rentowemu wydanie zaświadczenia o podleganiu zainteresowanego ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W wyniku zaskarżenia powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną przez organ rentowy Sąd Najwyższy wyrokiem z 13 września 2018 r., II UK 240/17 uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy stwierdził, że w decyzji z 31 lipca 2012 r. organ rentowy wskazał dwie negatywne i niezależne przesłanki, które nie pozwalały na wydanie wnioskowanego zaświadczenia. Sprawę zdominowało postępowanie dotyczące pierwszego warunku, czyli normalnej działalności pracodawcy w kraju. Kwestia ta została prawomocnie rozstrzygnięta. Skarżący zasadnie jednak zarzuca, że nie zamyka to sprawy, bo pozostaje jeszcze warunek z 14 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009 Nr 284, s. 1; dalej jako rozporządzenie nr 987/2009). Zgodnie z tym przepisem do celów stosowania art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004 Nr 166, s. 1; dalej jako rozporządzenie nr 883/2004) „osoba, która wykonuje działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy, który normalnie tam prowadzi swoją działalność, a która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego”, oznacza także osobę zatrudnioną w celu oddelegowania jej do innego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że osoba ta bezpośrednio przed

rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca. Pozwany podał w decyzji, dlaczego zainteresowany nie spełniał tego warunku. Kwestia ta nie była w ogóle weryfikowana (ustalana i oceniana) przed Sądem powszechnym. W tym zakresie doszło w ocenie Sądu Najwyższego do nierozpoznanie sprawy.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 11 grudnia 2018 r., III AUa (...) oddalił apelację w sprawie odwołania od decyzji, dotyczącej zainteresowanego i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z ustaleniami zainteresowany nie podlegał w okresie 30 dni przed oddelegowaniem do pracy na terytorium Francji ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych i ustalenie to nie zostało w toku postępowania obalone. W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny przyjął, że zainteresowany nie spełniał warunku podlegania ustawodawstwu polskiemu bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia w ramach oddelegowania. Tym samym mimo spełniania przez wysyłającego go pracodawcę przesłanki prowadzenia normalnej działalności na terenie Polski nie można przyjąć, że zainteresowany podlegał w okresie oddelegowania do pracy na terytorium Francji ustawodawstwu polskiemu.

Wnioskodawca zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości i wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz o zasądzenie kosztów postępowania. Wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 w związku z 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009, przez ich niezastosowanie wskutek nieprawidłowej wykładni przesłanki bezpośredniego podlegania przez pracownika przed oddelegowaniem ustawodawstwu państwa, w którym pracodawca ma siedzibę, czego następstwem było przyjęcie, że zainteresowana nie podlegała bezpośrednio przed oddelegowaniem polskiemu ustawodawstwu w zakresie systemu zabezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy okazała się zasadna.

W myśl art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, osoby, do których stosuje się rozporządzenie, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego, zaś stosownie do art. 11 ust. 2 lit. a, osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego państwa członkowskiego. W przepisach tych ustanowiono dwie zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego: podlegania jednemu ustawodawstwu oraz podleganiu ustawodawstwu miejsca wykonywania pracy. Wyjątek od drugiej z tych zasad przewidziany został w art. 12 rozporządzenia nr 883/2004, który przewiduje podleganie przez pracownika ustawodawstwu państwa, w którym pracodawca oddelegowujący prowadzi normalną działalność, pod warunkiem, że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że osoba ta nie jest wysłana, by zastąpić inną delegowaną osobę. Stosownie zaś do art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009, do celów stosowania art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, osoba, która wykonuje działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy, który normalnie prowadzi tam swoją działalność, a która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego, oznacza także osobę zatrudnioną w celu delegowania jej do innego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że osoba ta bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że podleganie ustawodawstwu państwa członkowskiego (państwa wysyłającego) w rozumieniu art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 nr 883/2004 oznacza posiadanie statusu osoby ubezpieczonej na podstawie ustawodawstwa tego państwa członkowskiego, czyli - w przypadku Polski - spełnianie kryteriów wymaganych do objęcia ubezpieczeniem społecznym na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm., dalej jako ustawa systemowa) lub ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1373 ze zm., dalej jako ustawa o świadczeniach opieki

zdrowotnej). Innymi słowy, pojęcie to utożsamiano z istnieniem tytułu do objęcia ubezpieczeniem społecznym lub zdrowotnym (wyrok Sądu Najwyższego z 6 sierpnia 2013 r., II UK 116/13, OSNP 2014 nr 5, poz. 73). Pogląd ten nie znalazł akceptacji w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 25 października 2018 r., w sprawie C-451/17, „*Walltopia*” *AD przeciwko Direktor na Teritorialna direksia na Natsionalnata agentsia za prihodite - Veliko Tarnovo* (EU:C:2018:861). Trybunał Sprawiedliwości w wyroku tym podkreślił, że art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, należy interpretować w ten sposób, że pracownika zatrudnionego w celu oddelegowania do innego państwa członkowskiego należy uznać za osobę, która bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca w rozumieniu art. 14 ust. 1 nr 987/2009, nawet jeśli pracownik ten nie miał statusu osoby ubezpieczonej na podstawie ustawodawstwa tego państwa członkowskiego bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia, o ile w tym momencie pracownik miał miejsce zamieszkania we wspomnianym państwie członkowskim, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego. Wyjaśniono przy tym, że przepisy tytułu II rozporządzenia nr 883/2004, do których zalicza się jego art. 11-16, mają jedynie na celu określenie ustawodawstwa krajowego mającego zastosowanie do osób objętych zakresem zastosowania tego rozporządzenia. Ich celem nie jest ustalenie warunków, od których zależy istnienie uprawnienia lub obowiązku przystąpienia do systemu zabezpieczenia społecznego lub do takiego czy innego działu tego systemu. Trybunał Sprawiedliwości przyjął zatem, że podlegania ustawodawstwu państwa członkowskiego nie należy wiązać ze spełnieniem warunków do objęcia jednym z tytułów funkcjonujących w krajowym systemie zabezpieczenia społecznego. Pojęcie to należy wyklądać na podstawie przepisów koordynacyjnych, z uwzględnieniem, że każda inna osoba, do której nie mają zastosowania przepisy art. 11 ust. 3 lit. a-d rozporządzenia nr 883/2004, podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, bez uszczerbku dla innych przepisów wspomnianego rozporządzenia, gwarantujących jej świadczenia na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku innych państw członkowskich (art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia nr 883/2004) (wyroki Sądu Najwyższego: z 10 kwietnia

2019 r., II UK 602/17, LEX nr 2642771; z 31 października 2018 r., II UK 331/17, OSNP 2019 nr 5, poz. 65).

W tej sytuacji Sąd Najwyższy musiał pominąć art. 398²⁰ k.p.c., zgodnie z którym Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy; nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Z punktu widzenia prawa unijnego niedozwolone jest bowiem, by Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą skargę był związany wykładnią art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 przyjęta swoim wcześniejszym wyroku kasatoryjnym (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 5 kwietnia 2016 r., C-689/13, *Puligienica Facility Esco SpA*, EU:C:2016:199, pkt 38; z 15 stycznia 2013 r., C-173/09, *Georgi Ivanov Elchinov przeciwko Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa*, EU:C:2010:581, pkt 30).

Uwzględniając powyższe rozważania, uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 przez przyjęcie, że brak tytułu do ubezpieczenia na podstawie przepisów ustawy z systemowej czy ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej przed delegowaniem do pracy we Francji oznacza, że zainteresowana nie była osobą, która bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.